

AZİZ NESİN'İN ÖYKÜLERİNDE ÇOCUK VE EĞİTİM TEMASI

*Hulusi GEÇGEL**

*Nilsu AK**

Özet

Çocuk edebiyatı çocukların zevklerine, duygu ve düşüncelerine, büyüme ve gelişmelerine katkı sağlamak amacı ile gerçekleştirilen ve ülkemizde yirminci yüzyıl başından beri gündemde olan bir kavramdır. Tanzimat Dönemi'nde batıda ünlenmiş bazı kitapların çevirisiyle başlayan ve zaman içerisinde önemi daha iyi kavranan bir edebiyat alanı olmuştur. Özellikle Cumhuriyet dönemi, çocuk edebiyatının gelişmesinde bir dönüm noktası olmuş, çocuk ve çocuk edebiyatı daha çok önemsenmiş ve pek çok yazar bu alanda eser vermeye başlamıştır.

Bu yazarlardan biri de Aziz Nesin'dir. Nesin "Çocuk" kavramına önem vermiş, eserlerinde bu kavram üzerine eğilmiştir. Yazarlık yaşamına Oya Ateş takma adını kullanarak "Monologlar" eseriyle başlar. Yetişkinler için pek çok öykü, roman ve oyun yazar, bunun yanında çocuk edebiyatını da ihmal etmeyip bu alanda doksan altı öykü ve bir roman kaleme alan yazarın eserlerinde eğitim teması geniş bir yer tutar.

Aziz Nesin; çocuklara her şeyin iyi ve güzel yanlarının anlatılmasını kabul etmeyip, çocukların küçük yaşlardan gerçekleri görmesi gerektiğini savunur. Bu düşünceyle yola çıkan yazar, eserleri aracılığıyla çocuklara çalışma, üretme, yardımlaşma, paylaşma, emeğe saygı duyma, düşünme, sorgulama, irdeleme, araştırma, eleştirme vb. değerleri kazandırmaya çalışır.

Abstract

Children literature is a concept which has been developed so as to contribute to the interests, feelings and thoughts, growth and development of the children and which has been in the agenda of our country since the beginning of the century. In the Administrative Reforms Period, it started with the translation of some books which became famous in the west and through the time its importance in literature has been understood better. Especially the Republic Era was a turning point for the development of the children literature; children literature and child were paid more attention to and numerous writers started to reate works in this field.

One of these writers is Aziz Nesin. He gave importance to the concept of "child" and focused on this concept in his works. He started writing with the work "Monologues" using the pseudonym "Oya Ateş". Besides his numerous stories, novels and plays for adults, he also didn't ignore Children Literature and widely cared for education in his stories and novels, numbers of which are over ninety six.

Aziz Nesin advocates that not all the time must the children be told nice and good things, but also they should experience the realities from the very early periods of the childhood. He, to that aim, tries to implement such values into the child as working, producing, cooperation, sharing, respect to labour, thinking, questioning, criticizing, researching, critiquing and so forth.

· Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakóltesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Rektörlük Türk Dili Okutmanı

1. GİRİŞ

Edebiyat; olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatıdır (TDK, 2008). “Çocuk edebiyatı” kavramı ise, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar.

Türkiye’de, Cumhuriyet öncesi dönemde çocuklar için özel olarak yazılmış edebiyat eserleri yok denecek kadar azdır. Bu alandaki ilk kıpırtılar Tanzimat döneminde yapılan çevirilerle başlar. Meşrutiyet’in ilânından sonra öğretmen okullarının açılmasıyla birlikte, daha çok, “çocukların şivelerini düzeltmek ve onları eğitmede işe yarayabilecek manzumeler hazırlamak” amacıyla çocuk kitapları hazırlanmaya başlanmıştır.

1928’de yeni Türk harflerinin kabulüyle birlikte, kültür hayatımızda önemli atılımlar olmuştur. Millet Mektepleri’nin açılması ve Büyük Önder Atatürk’ün “Başöğretmen” göreviyle okuma-yazma seferberliği başlatması, okur-yazar oranındaki hızlı yükselmeye birlikte basın-yayın alanına da canlılık getirmiştir. Böyle bir kültür ikliminden çocuk edebiyatımız da fazlasıyla etkilenmiş ve gelişimini hızla sürdürmüştür. Sanatçılarımızın 1930’lu yıllardan itibaren, çocuk eserleri yazmada daha ilgili ve istekli oldukları görülür [Bağrıyanık Ömer, Mahmut Yesari (1930), 87 Oğuz, N. Rakım Çalapala (1933), Köprü Altı Çocukları, Huriye Öniz (1936), Tahtları Deviren Çocuk, İ. Fahrettin Sertelli (1936), Türk İkizleri, Cahit Uçuk (1937); Kuş Cıvıltıları, Y. Ziya Ortaç (1938), Sizin İçin, H. Ali Yücel (1938), vd.]

Edebiyat eserleri, çocukların estetik yaşantı gereksinimlerini karşılama yanında, eğitimlerinde de önemli bir rol üstlenir. Çocuklar edebî eserleri okurken bir yandan eğlenirler, bir yandan da kavrama becerilerini, hayal dünyalarını, hayat deneyimlerini, dillerini vb. zenginleştirirler. Hitap ettiği kitlenin yaş grubu dikkate alındığında, çocuk edebiyatı eserlerinin dil, biçim ve içerik özellikleri yönüyle daha dikkatli hazırlanmaları gerektiği ortadadır.

Çocukların her yönüyle sağlıklı bireyler olarak yetişebilmeleri için, onlara zihinsel gelişim evreleri, ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak titizlikle yazılmış edebî ürünler de sunulmalıdır. Geçmişten günümüze pek çok sanatçı, çocukların gelişim özelliklerini de dikkate alarak bu konuda üzerlerine düşen görevi yerine getirmeye çalışmışlardır.

Bu sorumluluğun bilincinde olan yazarlardan biri de Aziz Nesin'dir. Sanatçı, eserlerinde kişilerin ve toplumsal yaşamın aksayan yanlarını ve eksikliklerini daha çok mizahî bir yaklaşımla ele almış, meddah geleneğinin ifade olanaklarını da kullanarak kendine özgü bir mizahî öykü tekniği oluşturmuştur.

Nesin, 1956 ve 1957'de İtalya'da Altın Palmiye; 1966'da Bulgaristan'da Altın Kirpi; 1969'da SSCB, Krokodil; 1974'te Asya-Afrika Yazarlar Birliği, Lotus; 1976'da Bulgaristan, Hitar Petar ödülleri ald.

Gazeteler Cemiyeti Fıkra Birincilik Ödülü'ne (1960), Karacan Armağanı'na (1968), Türk Dil Kurumu Oyun Ödülü'ne (1970), Madaralı Roman Ödülü'ne (1978), Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü ve Altın Madalyası'na (1992), Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülü'ne (1992), İnsan Hakları Ödülü'ne (1994) layık görülen sanatçı, İngiltere ve Federal Almanya'da Pen Kulübü Onur Üyeliği'ne seçilmiş (1985); Sovyet Çocuk Fonu'nun ilk kez verilen Tolstoy Altın Madalyası'na değer görülmüştür (1989).

1985 ve 1986 yıllarında TÜYAP'ın düzenlediği anket sonuçlarına göre "Halkın Seçtiği Yılın Yazarı" ödülüne, 1991'de Fransa'nın Şövalyelik Nişanı'na, 1993'te Dionysos Şiir Ödülü'ne ve Carl-Von-Ossietsky Madalyası'na layık görülmüştür.

1.1. Problem Durumu

Çocuk edebiyatı, henüz yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken bireylerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarına hitap edebilecek sözlü ve yazılı ürünlerin tümünü kapsar. Çocuk edebiyatı eserleri, edebiyatın bütün gereklerini ve işlevlerini içinde barındırırken; içerik, biçim, dil vb. unsurlar yönüyle hitap ettiği yaş gurubundaki çocukların gelişim özelliklerini de taşımak zorundadır. Dolayısıyla yazma yeteneğine sahip olan ya da iyi bir edebiyatçı olduğuna inanılan herkes çocuk edebiyatı yazarı olamaz. İyi bir çocuk edebiyatı yazarı olabilmek için, öncelikle çocuğu anlamak ve tanımak, çocuğun gereksinmelerinin farkında olmak, çocukluk dönemi özelliklerini iyi bilmek gerekir.

Çocuklar, okudukları eserlerdeki kahramanlarla kendilerini özdeşleştireceklerinden, çocuklara yönelik öykü ve romanların kişi kadroları da son derece önemlidir. Çocuk eserlerindeki kahramanların olumlu nitelikler taşımaları gerekmektedir.

Edebiyatımızın hemen her türünde eser veren Aziz Nesin'in yayımlanmış 126 adet kitabı bulunmaktadır. Bunların 46'sı öykü, 11'i roman, 7'si şiir, 13'ü anı, 8'i oyun türlerinde; diğerleri araştırma, deneme, söyleşi, gezi yazısı, mektup vb. türlerindedir.

Sanatçının doğrudan çocuklar için yazdığı eserler şunlardır: Monologlar (1949), Bu Yurdu Bize Verenler (oyun ve öykü, 1975), Borçlu Olduklarımız (öyküler, 1976), Pırlatan Bal (oyun ve öykü, 1976), Uyusana Tosunum (1979), Anıtı Dikilen Sinek (öyküler, 1982), Nasrettin Hoca Gülütleri (fıkralar, 1991).

Aziz Nesin'in öykülerinde çocuk ve eğitim kavramlarının hangi boyutlarda ele alındığının, yazarın çocuk ve eğitim kavramlarına yaklaşımının ne olduğunun belirlenmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırma, Aziz Nesin'in çocuk ve eğitim konularına yer verdiği öykülerinde eğitim konusundaki uygulamalara ilişkin tespitlerini, eğitim ortam ve uygulamalarının nasıl olması gerektiğine dair görüşlerini; okul, aile ve çocuk üçgeninde eğitim konusundaki düşüncelerini saptamayı amaçlamaktadır. Söz konusu amacın gerçekleştirilebilmesi için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Aziz Nesin'in eğitim ve çocuk üzerine düşünceleri nelerdir?
2. Aziz Nesin'in öykülerinde çocuk ve eğitim teması nasıl ele alınmıştır?
4. Aziz Nesin'in öykülerinde eğitim ile ilgili olarak,
 - a) çocuk
 - b) aile
 - c) okul ve diğer eğitim ortamları
 - d) oyun
 - e) kişilik gelişimi
 - f) hayvan sevgisi
 - g) yurt sevgisine ilişkin saptamaları nelerdir?

2. YÖNTEM

Araştırma alt problemlerine yanıt bulabilmek amacıyla literatür taramasına dayalı ilişkisel tarama modelinde ele alınan çalışmada, Aziz Nesin'in çocuk ve eğitim konusunun geçtiği eserleri taranmış; bu eserlerde ele alınan görüşler öğrenci, öğretmen, eğitim ortamları ve uygulamaları açılarından irdelenmiştir. Çalışmada Aziz Nesin'e ait toplam 46 öykü kitabından (1074 öykü) çocuk ve eğitim temasıyla ilişkili olan 16 öykü kitabı seçilmiş ve bu kitaplarda bulunan öykülerden 96'sı çalışmaya konu edilmiştir.

3. BULGULAR ve YORUM

Çalışmanın bu bölümünde, Aziz Nesin'in çocuk ve eğitim üzerine görüşleri ve öykülerindeki bu temaya ilişkin bulgu ve yorumlar alt başlıklar şeklinde ele alınmıştır.

3.1. Aziz Nesin'in Çocuk ve Eğitim Üzerine Düşünceleri

Aziz Nesin “çocuk” kavramına önem vermiş, bu kavramın üzerine eğilmiş bir yazardır. Çocukları önemsemesi ve onlara değer vermesi yalnız yazılarında ve sözlerinde kalmamış, kitaplarından elde ettiği geliri çocukların yararına kullanarak 1972 yılında Nesin Vakfı'nı kurmuştur.

Yazar bu konudaki düşüncelerini “Eğitim Konusunda Vasiyetimdir” adlı üç bölümlük yazısında toplamıştır. Bu yazısını kaleme almasındaki amaç; Nesin Vakfı'nın koruduğu çocukların sadece maddî ihtiyaçlarını karşılayan ve onları okullarda okutan bir kurum olarak kalmasını önlemek ve bunun ötesinde çocukların “iyi bir insan” olarak nasıl bilinçlendirilmesi gerektiğini, hangi yöntemle, hangi ilkelere dayanarak ve ne amaçla eğitileceklerini saptamaktır.

Vasiyette, vakıf çocuklarının üretken olmaları; dünyaya, insanlara, olaylara eleştirel gözle bakabilmeleri ve cezasız bir ortamda yetiştirilmeleri istenir. Nesin Vakfı'nda yasak yoktur, çocukların şımarma hakları olmalıdır; ancak, çocuklar toplumsal borçlarının ne olduğunu da öğrenmelidirler. Çocuklar kendilerini severek ve kendilerine değer vererek yetişmelidirler.

Aziz Nesin, çocukların tarihsel değişim doğrultusunda, kendilerinden başlayarak, çevrelerini, ortamlarını, başkalarını ve dünyayı değiştirme çabası içinde olmalarını ve böyle yetiştirilmelerini ister. Çocukların “korkudan” (sinirsel / nevrolique korku) kurtulmalarını ve uzak yasamalarını arzu eder. Çocukların özgün fikirlere ve davranışlara sahip olmaları için çalıştığını belirtir. Çocukların zengin imgelemleri olmasını, büyük hayaller kurmalarını ister.

Sanatçı, herhangi bir bilimsel metne dayanmadan, yalnızca deneyimlerinden yola çıkarak çocukların eğitimiyle ilgili on beş maddelik bir vasiyet yazmıştır. Bu maddeleri bütünüyle uygulayamadığını açık yüreklilikle itiraf eder ve bunun sebeplerini olanaksızlıklar olarak görür. Ancak yine de kendisinden sonra vasiyetinin uygulanacağına ve daha olumlu sonuçlar alınacağına yürekten inandığını belirtir (Nesin 1998: 104).

Aziz Nesin, çocuklara hayatın yalnızca tozpembe olarak gösterilmesini doğru bulmaz ve öykülerinde yaşamı doğrularıyla yanlışlarıyla anlatmaya çalışır. “Çocuktur nasıl olsa” diyerek

onları aldatmayı, her şeyi yalnızca iyi yanlarıyla göstermeyi kabul etmez. Çocukların daha küçük yastan gerçekleri görmesi gerektiğini savunur. “Nesin Vakfı çocuklarıma öğretmek istediğim çok yalın bir şey var: Yaşam bir savaşımdır” (Nesin 1998: 102).

3.2. Aziz Nesin’in Öykülerinde Çocuk ve Eğitim Teması

Sanatçının öykülerindeki çocuk ve eğitim teması; hayvan sevgisi, eğitim ortamları, aile, kişilik gelişimi, oyun ve yurt sevgisi başlıkları altında toplanmıştır.

Genel bir oranlama yapıldığında bu öykülerin konulara göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Aziz Nesin’in Öykülerinde Çocuk ve Eğitim Temasının Genel Dağılımı

Çocuk ve Eğitim Temalı Öykü Sayısı (Toplam)	“Hayvan Sevgisi” temalı öykü sayısı	“Eğitim Ortamları” temalı öykü sayısı	“Aile” temalı öykü sayısı	“Kişilik Gelişimi” temalı öykü sayısı	“Oyun” temalı öykü sayısı	“Yurt Sevgisi” temalı öykü sayısı
96	33	9	21	13	8	12
%	34,37	9,37	21,87	13,54	8,33	12,5

3.2.1. Çocuk ve Hayvan Sevgisi

Aziz Nesin, “Hayvan Deyip de Geçme” adlı kitabında topladığı öykülerle, “insanları sevmek, onlara değer vermek hayvanları sevmekle, korumakla başlar” mesajını verir. Kitapta yer alan öykülerin tamamı gerçek hayattan alınmıştır. Ayrıca eserde, okurların yazara gönderdiği öyküler de yer almaktadır.

Yazar, kitabın önsözünde, her yılın 4 Ekim gününün uluslar arası hayvanları koruma günü olarak benimsendiğini, hayvanları koruma düşüncesinin ilk kez İngiltere’de ortaya çıktığını, bu amaçla 1822’de bir dernek kurulduğunu ve ilk hayvanları koruma kanununun İngiltere’de çıkarıldığını açıklar. Türkiye’de ise, 1912’de Himaye-i Hayvanat Cemiyeti adıyla bir dernek kurulduğunu ve bu derneğin 1924’te Türkiye Hayvanları Koruma Cemiyeti adını aldığını belirtir (Nesin 2005: 9–10).

Sanatçı, bilimsel araştırmalara dayanarak suçluların yüzde sekseninin, çocukluklarında hayvanlara eziyet edenler arasından çıktığını savunur. Buradan yola çıkarak çocuklara hayvan sevgisi aşlamak gerektiğini vurgular.

Kitaba genel olarak bakıldığında bazı hayvanların sahiplerine ve dostlarına karşı ne kadar vefalı oldukları görülmektedir. Bu kitapta, kendilerine yapılan iyiliği unutmayıp iyiliğe

iyilikle karşılık vermeye çalışan, kendi dünyalarında yardımlaşmanın ve paylaşmanın önemini kavrayan hayvanların öyküleri çoğunluktadır.

Türü ne olursa olsun tüm dişilerin yavrularını sahiplenmesi, onları koruması, kollaması, onları aç bırakmaması insanlar için ibret vericidir. “Ana Gibi Yâr Olmaz, Ayıyla Domuzun Savaşı, Anaların Yürekliliği, Ana Eğitimi, Tertemiz Yuva, Ana Kirpi, Ana Kekliğin Kurnazlığı, Yılanla Arı Kuşu, Yavrusunu Emzirsin Diye, Ana Üveyik, Yuva Savaşı, Ayının Yavruları, Sevinç Şarkıları, Ayının Kızması, Analık” gibi öykülerde verilen ana düşünce, dişilerin yavrularına olan bağlılıklarıdır.

Dişi hayvanlar, içgüdüsel bir hareketle onları başka hayvanlardan korur, karınlarını doyurmaya çalışırlar. Bunun yanında yavrularına eğitim vermeyi de ihmal etmezler. Örneğin “Ana Eğitimi” adlı öyküde anne kedi, yavrusunu yaşadıkları evde hırsızlık yapmaması konusunda; “Tertemiz Bir Yuva” adlı öyküde ise, anne kırlangıç yavrularını yuvayı temiz tutmaları için eğitmektedir. Bu öykülerde ailenin ne denli önemli olduğu vurgulanmakta, ebeveynlerin çocuklarını her türlü kötülükten koruyacakları belirtilmektedir.

Sanatçı, “Gezgin Bir Kedi, Güzel Bir Rastlantı, Ayının Hediyesi, Uçan Kazlar, Köpeğin İyiliğe Karşılığı, Zıp Zıp Selim’in Vefası, Sahibini Bekliyor” adlı öykülerinde, çocuklara duyarlı ve vefalı olunması, yapılan iyiliklerin unutulmaması yönünde sezdirmeye dayalı mesajlar vermektedir.

Kitapta üzerinde durulan başka bir konu da, hayvanlar arasında görülen yardımlaşma, dayanışma ve dostluktur. Okuyucuya, farklı türlerden de olsalar, düşman olarak bilinen hayvanların bile aralarında dostça davranışlar sergiledikleri gösterilir. “Yardımsever Sokak Köpeği, Hayvanlar Takımı, Canavar Böcekle Karıncalar, Sarı’yla Hanım, Ako, Kendini Savunma içgüdücü, Kedi Yavrularını Emziren Ana Köpek, Al Canım, Torun’un Arkadaşı, Anaların Dostluğu” adlı öykülerde, hayvanlar arasındaki arkadaşlık teması ele alınmaktadır.

Yazar, çocuklara hayvan sevgisi aşlamak amacıyla yazdığı bu öykülerle, hayvanları ve doğayı sevmeyenlerin insanları da sevemeyeceği mesajını vermektedir. Kitabın önsözünde, anlatılan olayların yaşanmış olduğu belirtilerek okuyucuların bu hikâyelerden ders çıkarmaları istenir. Örneğin bir anne kuşun yavrularına ne derece sahiplendiğini okuyan bir çocukta aile sevgisi gelişecek, kendisine yapılan iyiliği unutmayan köpeğin öyküsü ona vefalı olmanın erdemini kavratacak, farklı türde olan hayvanlar arasındaki arkadaşlığa yönelik öyküler insanların cinsiyetine, yaşına, rengine, dinine, uyruğuna göre değerlendirilmemesi gerektiğini öğretecektir.

3.2.2. Çocuk ve Eğitim Ortamları

Çocuk ve eğitim ortamları başlığı altında incelenen öyküler Aziz Nesin'in okullarda görülen aksaklıklara değindiği öykülerdir. Bu incelemede öğrenci ve öğretmen tipleri de irdelenmiştir.

Aziz Nesin'in müstakil olarak çocuk ve eğitim ortamlarını temalaştırdığı dokuz öyküsü bulunmaktadır. Sanatçının bu temaları ne şekilde ele aldığı, "Bir Ahlâk Dersi", "Demokrasi Yasak" ve "Çocukları Ağlatmayın" başlıklı öyküler üzerinden gösterilecektir.

Bir Ahlâk Dersi adlı öykü, yazarın "Kazan Töreni" adlı kitabında yer almaktadır. Öyküye göre, sınıfın birinde öğrencilere ahlâk dersi verilmektedir. Öğretmen, ahlâklı ve dürüst olmanın erdeminden bahseder. Ancak çocuklar artık ahlâksız olmanın daha çok işe yaradığını ve daha çok para kazandırdığını savunarak verdikleri örneklerle öğretmeni zor duruma düşürürler. Yazar, öyküsünde değerlerin alt üst olduğundan; gençlerin, zengin olmayı ahlâklı olmaya yeğlediklerinden yakınır. Öyküde geçen öğretmen tipi ise, öğrencilerine doğru olanı sabırla kavratmaya çalışan bir tablo ile okurun karşısına çıkmaktadır.

"Havadan Sudan" adlı kitapta yer alan "Demokrasi Yasak" başlıklı öyküde, Amerika'dan gelen Fizik Öğretmeni Behiç'in atandığı okulda öğrencilerine demokrasi kavramını öğretmek ve uygulamak sevdası yüzünden başına gelenler anlatılır.

Demokrasi sözünün yeni yeni duyulmaya başladığı yıllardır. Ders yılı sonuna doğru öğrencilerin demokrasiden anladıkları şey, sınıfın kapısının ve pencerelerinin oylama sonucuna göre, açık ya da kapalı durmasıdır. Öğretmen ders sırasında pencereleri açmayı teklif eder; öğrencilerin yarısı "Açalım!" yarısı "Açmayalım!" diye bağırır. Açılmasını isteyenlerden biri ortaya çıkıp düşüncesini açıklar. Tartışma uzar gider; "Açalım!", "Açmayalım!" derken ders kaynar. Bir ders yılı boyunca fizik dersleri böyle geçer.

Öğrencilerini demokrasi konusunda iyice yetiştirdiğine inanan Behiç Öğretmen, bu sonucu başkalarına da gösterip övünmek ister. Konferans salonunda demokrasi uygulaması yapmaya karar verir. Uygulama günü salona toplanan davetlilere ve öğrencilere demokrasi hakkında bilgiler verildikten sonra bir konu seçilir. Öğrenciler "Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur" düşüncesini demokratik biçimde tartışacaklardır. Ancak o güne kadar sınıf pencerelerinin açık ya da kapalı kalması dışında demokratik bir tartışma yapmayan öğrenciler yine öyle olacak sanırlar. "Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur" düşüncesine bakmaksızın hazırlandıkları gibi "Açalım!", "Kapayalım!" diyerek tartışmayı sürdürürler. Salonda büyük

kargaşa yaşanmaktadır. Davetliler “Sağlam kafa mı, sağlam vücut mu?” diye tartışırken öğrenciler “Açalım!”, “Kapayalım!” diye tartışmaktadırlar.

Okul müdürünün konferans salonuna gelmesiyle demokrasi tartışması son bulur. Behiç Bey okuldan ayrılır. Öyküde, demokrasi gibi o yıllarda pek bilinmeyen bir kavramı tek bir örnekle açıklamaya çalışan öğretmen; yenilikçi düşünceye ve demokrasiye karşı çıkan okul müdürü ve dersi kaynatmak amacıyla her seferinde aynı tartışmayı yapan öğrenciler eleştirilmektedir.

“Hangi Parti Kazanacak” adlı kitapta yer alan “Çocukları Ağlatmayın” başlıklı öyküde, yazar yatılı okuldan niçin kaçtığını anlatır. Derslerine giren bütün öğretmenlerin dersle ilişkilendirerek daima yürek burkan, acıklı olaylar anlattıklarını ve tüm öğrencileri ağlattıklarını belirten yazar, verilen eğitimin çocukların psikolojisini olumsuz etkilememesi gerektiği mesajını vermek için bu öyküyü yazmıştır. Okul hayatının bireyin yaşantısında ne denli önemli olduğunu bilmesi gereken eğitimcilerin okulu daha çağdaş, daha yaşanabilir ve zevkli bir ortam hâline getirmeleri gerektiği savunulur.

Aziz Nesin’in eğitim ortamlarına yönelik öykülerine bakıldığında, daha çok var olan eğitim sisteminde ezberciliğin ve hayata yönelik öğretim yapılmayışının eleştirildiği görülür. Sanatçıya göre, eğitim sadece okulla ilişkili bir kavram değildir; doğumdan ölüme dek evde, okulda, sokakta, iş yaşamında var olan bir süreçtir. Okul zevkle gidilen, öğrenciye çok şey kazandıran, gerçek hayattan kopuk olmayan, öğrencinin kendisini keşfetmesine izin verilen bir kurum olmalıdır. Öğretmenler ise, her şeyi bilmek zorunda olmayan, ancak bilgiye nasıl ulaşılabileceği konusunda rehberlik yapabilen ve çocuk psikolojisinden anlayan, ezberci eğitim anlayışıyla bilgi vermek yerine, verdiği bilginin günlük hayatta nasıl kullanılacağını öğreten, yaşadığı yeri, çevresindeki insanları geliştirebilen bireyler olmalıdırlar.

3.2.3. Çocuk ve Aile

Türkçe Sözlük (MEB:1995)’te aile; “evlilik ve kan bağına bağlı olup aynı çatı altında yaşayanlar; ana baba ve çocuklar” diye tanımlanır. Bu kurum toplumun en küçük parçası olduğu için toplumu da yansıtır. Toplumun değer yargıları, gelenek ve göreneği aile içinde yerini alır.

Aile, çocuklar için en etkili eğitim kurumudur. Kişilik gelişimi aile ortamında başlar, okulda ve çevrede sürer. Yörükoglu (2004:126)’na göre; aile, insan ilişkilerinin sergilendiği bir sahne gibi düşünülebilir. Çocuk bu sahnede, insan ilişkilerini, bütün karmaşık yönleriyle gözlemler ve yaşar. İnsan ilişkilerini belirleyen anlaşma, uzlaşma, bağlılık, işbirliği gibi

olumlu nitelikleri evde kazanır. Anlaşmazlık, çekişme ve çatışma gibi olumsuz durumlarda takınacağı tutumları da evde öğrenir. Bunun yanında çocuk keskin bir gözlemcidir. Ana ve babasının kendisiyle, birbirleriyle ve kardeşleriyle ilişkisini sürekli gözler ve değerlendirir. Sonuçlar çıkarır ve tepki gösterir.

Aziz Nesin'in bu başlık altında toplanabilecek 21 öyküsü vardır. "Ben de Çocuktum" adlı kitapta yer alan öyküler, yalnız çocuklar için değil; özellikle anne ve babalar başta olmak üzere, yetişkinler için de pek çok mesaj içermektedir. Yazar anılarını öyküleştirerek anlattığı bu kitabında eğitim konusunda önemli dersler vermektedir. Öyküler, yazarın on yaşına kadar yaşadığı, gördüğü olaylardan oluşmaktadır.

Sanatçının "çocuk ve aile" temasını ele aldığı öykülerinde verdiği eğitsel iletileri, "Anlamıyor musunuz?" ve "Çiçek" başlıklı öyküler üzerinde görebiliriz.

"Anlamıyor musunuz?" başlıklı öyküde yazar, okurlarıyla temeli sevgiye dayalı bir aile ortamından hatırladığı iki küçük anısını paylaşır. Yoksulluklarla ve yoksunluklarla geçen, buna karşılık sevgi dolu yaşanan yılların kendisinde derin izler bıraktığını ve tüm yaşamı boyunca sevgiye dayanan sağlam bir aile kurma çabası içinde olduğunu belirtir.

Yazar, "Çiçek" başlıklı öyküsünde, çiçeklerin koparılmaması gerektiğini kendisine yapıcı bir dille anlatan annesinin çocukluk belleğinde yaptığı etkiyi anlatır. Çocuk eğitiminde yasakların olmaması gerektiğini vasiyetinde de belirten yazar, bu öyküsüyle "çiçeklerin kopartılmasını yasaklamak yerine, annesinin çocuğun anlayabileceği bir dille açıklama yaptığını" belirtir ve bunun kendisinde yaşam boyu sürecek bir davranışa dönüştüğü mesajını verir.

"Ben de Çocuktum" adlı kitapta yer alan öykülerin çoğunda, Aziz Nesin'in çocukluğunda yaşadığı yoksulluklar anlatılır. "Kur'an, Dikiş Makinesi ve Oturak, Tanrıya Adanan Çocuk, İlk Bayramlık, Çakaleriği ve İğne Yaprakla Tedavi, Bez Çanta, Çok Mürekkep Yaladık, Fes Kalıbı, Karşı Konağın Çocukları, Et, Tekir, Eşek Sütü, Havyar" başlıklı öyküler, dönemin zor koşullarını ve ekonomik sıkıntılarını dile getirir.

Aile kurumunun bireyin yaşamında oldukça önemli bir paya sahip olduğunu düşünen yazar, aileye yönelik öykülerinde, anne ve babaların görev ve sorumluluklarını hatırlatır. Bu öykülerde, çocuklara örnek olmanın, onları birey olarak görme ve bu doğrultuda yetiştirmenin, ceza vermek yerine daha etkili başka yöntemler kullanmanın sağlıklı bireyler yetiştirmedeki önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

3.2.4. Çocuk ve Kişilik Gelişimi

Çocuğun toplumun beklentileri ile uyumlu çağdaş bir kişilik kazanmasında okul ve diğer çevresel etmenlerin de önemli işlevi olmakla birlikte bireyin eğitiminde kritik bir dönem olan ilk çocukluk yıllarında hemen hemen bütün sorumluluk ailededir.

Aile, bu dönemde çocuğun sosyalleşmesinden sorumludur. Bu bakımdan aile ortamında çocuğa yönelik ebeveyn davranışlarının, çocuğun sağlıklı kişilik modelleri ile özdeşim kurabilme ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte olması gerekmektedir.

Çağdaş eğitim anlayışında okulun üzerine düşen ise, öğrencinin bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden en uygun düzeyde geliştirilmesi için çaba göstermektir. Çocukta kişilik gelişimi aile, okul, beslenme, çevresel faktörler, kalıtsal özellikler gibi faktörlerin az veya çok etkili olmasına göre değişkenlik göstermektedir.

Bireyleri geliştirmek; zihinsel, duyuşsal yönlerini daha ileriye taşımak da çocuk edebiyatının işlevlerinden biridir. Aziz Nesin'in bu rolün bilincinde olarak, çocukların kişilik gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla yazdığı "çocuk ve kişilik gelişimi" başlığı altında toplanabilecek 13 öyküsü bulunmaktadır.

Yazar, kitaba da adını veren "Anıtı Dikilen Sinek" adlı öyküde genç bir karasineğin aydınlığa ulaşmak için bıkmadan usanmadan çabalaması anlatır. Güneş görmeyen bir evde yaşayan karasineklerden en genç olanı sürekli cama çarparak dışarı çıkmanın yollarını arar. Diğer yaşlı ve deneyimli sineklerin söyledikleri onu yıldırmaz ve umudunu kaybetmez. Işıktan hızlı yol kat edebilirse, camı geçeceğine inanır. Ama bunu başaramaz ve denemelerinin sonucunda cama çarpıp ölür. Diğer sinekler başında toplanıp onun kahramanlığı üzerine nutuklar atıp ağlarlar.

Bu öyküde çocuklara, insanın daha aydınlık günler için çabalaması, karanlıkta eli kolu bağlı oturup bekleyeceği yerde ışığa ulaşmak için yollar denemesi ve bütün bunları yaparken de çevresindekilerin alaycı ve küçümseyici sözlerine kulak asmayıp kendine inanması gerektiği mesajı verilir.

"Anıtı Dikilen Sinek" adlı kitapta yer alan "Birbirini Kıskanan Taşıtlar" başlıklı öyküde; bisiklet, otomobil, otobüs, trolleybüs, tramvay, tren, vapur, uçak, kamyon gibi taşıtların kendi yaşamlarından yakındıkları görülmektedir. Her taşıt kendi yaşamından bıkmış, başka bir taşıt olma özlemi içindedir. Kimisi özgürlük ister, kimisi daha düzenli ve tarifeli bir yaşam, kimisi de güvende olmayı düşler. Sonuçta bütün taşıtlar yaşamları boyunca özledikleri bu isteklerini gerçekleştirmeye girişir. Ama sonuç umulduğu gibi olmaz.

Karada güvence arayan vapur kuma saplanır; elektrik tellerinden ayrılan trolleybüs yürümeye gücü olmadığından hareket edemez; kendini rıhtımdan atan otomobil hemen sulara gömüldüğü için yüzemez; raylarından çıkıp uzaklara gitmek isteyen tren devrilir. Taşıtların hiçbiri kendilerinden başka bir şey olamaz. Yazar öyküde başka insanlara hatta başka uluslara özenenlerin kendisi olarak bile kalmayıp sonunun hüsrana olacağını sezdirmek istemiştir.

Yazar çocukların kişilikli bireyler olarak yetişmeleri gerektiğini her fırsatta vurgulamıştır. Buna kendince bir katkı sağlamak amacıyla yazdığı öykülerde kültürel değerlere sahip çıkmak, kendi olmak, başkasına özenmemek, dünyayı daha yaşanılabilir kılmak için üzerine düşeni yapmak, çalışmak, çabalamak, okumak, cesur olmak, umutlu olmak, sorumluluk sahibi olmak, paylaşımcı ve yardımsever olmak, değişime açık olmak gibi erdemlerin üzerinde durulduğu görülmektedir.

3.2.5. Çocuk ve Oyun

Oyun, özellikle okul öncesi çağda çocuklar için vazgeçilmez bir öğrenme ve eğlenme faaliyetidir. Çocuk oynadıkça duyuları keskinleşir, yetenekleri serpilir, becerisi artar. Çünkü oyun, çocuğun en doğal öğrenme ortamıdır. Duyduklarını gördüklerini sınavı denelediği, öğrendiklerini pekiştirdiği bir deney odasıdır. Kısacası oynayan çocuk, kendi küçük dünyasındadır. O dünyaya kendisi egemendir (Yörükoglu, 2004: 67).

“Yeşil Renkli Namus Gazi” adlı kitapta yer alan “Altı Bekçi Atlı Karıncada” adlı öyküde lunapark bekçiliği yapan bir adamın beş meslektaşıyla birlikte gece yarısı dönme dolaba binmeleri anlatılır. Çocukluğunu yasayamamış, oyun oynayamamış, oyuncaklara sahip olamamış, uçurtma uçuramamış olmanın eksikliği yaş ilerledikçe daha çok belirginleşir. Yazar, çocukluk anılarını yazdığı “Ben de Çocuktum” adlı eserinde de bu konuya değinmektedir. Çocukluğu gereği gibi yaşamamanın ve oyunun önemini burada bir kez daha vurgulanmaktadır.

“Anıtı Dikilen Sinek” adlı öykü kitabında yer alan “Uçurtma Savaşçıları” adlı öykü, dedenin, torunu Murat’a uçurtma uçurmanın keyifli ve eğlenceli bir oyun olduğunu anlatmasıyla başlar. Dede torununa uçurtmayla ilgili öylesine güzel anılar anlatır ki, Murat da uçurtma uçurmak ister. Ancak şehirde uçurtma uçurmaya elverişli bir alan bulamazlar ve çareyi şehir dışına çıkmakta bulurlar. Öyküde günümüz çocuklarının yüksek yapılar arasında sıkışıp kaldıkları ve gönüllerince oyun oynayamadıkları vurgulanmaktadır.

Çocukluğunda oyundan uzak tutulan Aziz Nesin, bunun eksikliğini yaşamı boyunca hissettiğini sık sık belirtmiştir. “Güllü Hala, Karşı Konağın Çocukları, Sofra Örtüsünü

Silkelerken, Yapma Hasan” başlıkları altında toplanan anılar, yazarın çocukluğuna ve oyuna dair hatırladıklarıdır.

Oyunun çocuk için çok önemli bir kavram olduğunu düşünen Aziz Nesin, zamanında bu ihtiyacı yeterince doyurulmamış çocuklarda bu eksikliğin ilerleyen yaşlarda ortaya çıkabileceğini vurgulamıştır. Ayrıca oyunun çocukları birbirine yaklaştırdığı, sınıf farkı gözetmeksizin uyumlu biçimde bir araya getirdiği yazarın vurguladığı diğer bir noktadır. Yazarın bu tema altında toplanabilecek sekiz adet öyküsü bulunmaktadır.

3.2.6. Çocuk ve Yurt Sevgisi

Aziz Nesin çocuklara yurt sevgisini aşlamak amacıyla çıkardığı “Borçlu Olduklarımız” ve “Bu Yurdu Bize Verenler” adlı öykü kitaplarında bazı tarihsel olayları ve ülke savunmasında doğrudan ya da dolaylı rol oynamış kişileri anlatmıştır. Yurt sevgisini işlediği öykülerinde didaktik bir anlatım biçimi kullanmıştır. Çocuğun dikkatini çekmek ve hayal gücünü geliştirmek amacıyla kitaba bazı resmî belgelerin örnekleri, kahramanların fotoğrafları ve yaşanan olaylara ilişkin çizimler de eklenmiştir.

Yazar “Borçlu Olduklarımız” adlı kitabın önsözünde, “Canım Çocuklarım” diye seslendiği çocuklara, yakın geçmişimizden sekiz olayı anlattığını, anlattıklarının birtakım kurgusal olaylar olmadığını, hepsinin de yaşanmış, gerçek olaylar olduğunu belirtir. Bu sekiz olayı, yerleriyle, zamanlarıyla, yaşayan kişileriyle yazdığını, üstelik bu olaylardaki kişilerin salt olumlu yanlarını göstermekle yetinmediğini, olumsuz yanlarını da belirtmeye çalıştığını anlatır:

Çünkü çocuksunuz diye, aldatılmanızı, her şeyin yalnız iyi yanlarını görmenizi istemiyorum. Daha küçük yaştan, gerçekleri görmelisiniz. Bu güzelim dünya ne salt toz pembedir, ne salt kapkaradır. Dünyamızda alçaklıklarla yiğitlikleri birlikte yaşayacaksınız; her şeyin hem iyi hem kötü yanlarını göreceksiniz. Olaylar da, kişiler de, ancak olumlu ve olumsuz yanlarıyla, yani her yanı ve bütün yüzleriyle gösterilirse gerçeklik kazanır. Burada anlattığım sekiz olayla işte bunu yapmak istedim. Salt kahramanlıklar anlatarak boş böbürlenmenizi, salt kötülükler anlatarak yerinmenizi istemiyorum. Bu olayları anlatırken sizleri çocuk yerine koymadım, ana babalarınız için nasıl yazıyorsam, sizler için de öyle yazdım. Sevgili çocuklarım, yaşamınız boyunca gerçekçi olmanızı, gerçekleri araştırıp öğrenmenizi dilerim; çünkü ancak gerçekçi insanlar, kendilerine, yurtlarına, halklarına, insanlara ve dünyaya gerçekten yararlı olabilirler.” (Nesin 2005: 7)

Kitap “İlk Direniş” adlı öyküyle başlar. İzmir’in Yunanlılar tarafından işgal edilmesinin ardından şehirde yaşananlar ve Dördüncü Kolordu’nun İzmir Askerlik Şubesi başkanı Albay Fethi Bey’in Yunanlılar direnişine ilişkin bir öyküsü anlatılmaktadır. Sonraki

öyküler ise, İzmir'in işgalinin ardından başlayan Kurtuluş Savaşı döneminde yaşanan olaylardır.

12-15 yaş çocuklarının psikolojik ihtiyaçlarına bakıldığında özellikle erkek çocukların tarihî kimliklere merak sardığını söyleyebiliriz. Çocuklar bu dönemde büyük işler başarmış, önemli yerler edinmiş, yaptıklarıyla tarih çizgisinde dönüm noktaları oluşturmuş kişilerin yaşamlarını okumak ve öğrenmek isterler. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, tarihî kimliklerin yaptıklarını gerçeklikten çıkmadan anlatmaktır.

Yörükoğlu bu konuda önemli uyarılarda bulunmaktadır:

Yiğitlik abartılmamalı; çocuklara, yanılmaz insan, üstün insan, her şeyi bilen insan örnekleri sunulmamalıdır. Başka bir deyişle, etiyle kemiğiyle, olumlu ve olumsuz yanlarıyla insan tanıtılmalıdır. Çocuk kitaplarında, çelişkileriyle, değişen düşünce ve duygularıyla insanı görmeli; başkalarında kendisine benzer özellikler bulabilmelidir. Katı ahlak kuralları içinde sıkışıp kalmamalı, hoşgörü ve esneklik kazanmalıdır. (2004: 95)

Yazarın çocuklar için yazdığı “Bu Yurdu Bize Verenler” adlı kitapta adları pek bilinmeyen, ama yaptıklarıyla yurt savunmasında çok önemli hizmetleri olan dört karakter tanıtılmıştır: Koca Seyit, Borazan Çavuş, Köprülü Hamdi Bey ve Hasan Tahsin. Yazarın çocuklara yurt sevgisi kazandırmak amacıyla yazdığı öykülerine baktığımızda kahramanlığın abartılmadığı, tarihte yaşananların tüm gerçekliğiyle ortaya konduğu görülebilmektedir. Ulusal değerlerimize, kimliğimize ve benliğimize sahip çıkmamız gerektiğini vurgulayan Aziz Nesin, tarihî olayları tarafsız bir biçimde ele almayı tercih etmiştir. Sanatçının bu tema altında toplanabilecek 12 adet öyküsü bulunmaktadır.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, üçüncü bölümde açıklanan bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler yer almaktadır.

4. 1. Sonuç

Aziz Nesin'in öykülerinde çocuk ve eğitim temasını belirlemek amacıyla elde edilen bulgular incelendiğinde ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1. Aziz Nesin, çocuklara yönelik öykülerinde aile, okul, arkadaşlık, hayvan ve doğa sevgisi, yurt bilinci gibi konuları ele almış, yer yer gülmece öğelerini de kullanarak anlatımını zenginleştirmiştir.

2. Yazar öykülerinde, daha çok yaşanmış olayları ve gerçek kişileri ele almıştır. Ancak çocuğa gerçekleri anlatırken didaktik ve buyurgan davranmamıştır. Olayları tarafsız biçimde yansıtmış, verilecek hükmü çocuğa bırakmıştır.

3. Yazar çocukların yaşamları boyunca okuyan, sorgulayan, araştıran, eleştiren, eleştiriye açık, düşünen ve düşüncesini korkmadan ifade eden bireyler olmalarını istemiş, eserlerinde bunu sık sık dile getirmiştir.

4. Aziz Nesin, sevginin gücüne inanan ve bunu çocuklara da aşlamak isteyen bir sanatçıdır. İnsanın öncelikle kendisini sevmesi gerektiğini vurgulayan; bu yolla diğer insanları, hayvanları, doğayı, yurdunu ve yaşamı seveceğine inanan sanatçının yapıtlarında sevgi teması geniş bir yer tutmaktadır.

5. Sanatçı, öykülerinde eğitimdeki yanlış uygulamaları eleştirel bir dille anlatarak klasik eğitim anlayışından uzak olduğunu ve mevcut eğitim sistemini beğenmediğini vurgulamaktadır.

6. Aziz Nesin, kitapları aracılığıyla ulaşmaya çalıştığı dünyanın dört bir yanındaki çocuklara çalışkanlığın ve paylaşmanın önemini benimsetmek; akılcı olmanın, umudu taze tutmanın ve başkasına özenmeden, başkasını taklit etmeden kendi öz değerlerine sahip çıkmanın erdemliliğini kavratmayı amaçlamıştır. Sanatçı bu tür eğitsel mesajlarını didaktik bir tutumla değil; edebî ölçüler içinde okuyucuya sezdirme yoluyla vermeye çalışmıştır.

7. Yazarın eğitim ortamlarında özellikle eleştirdiği noktalar ise; ailede ve okulda büyüklerin gösterdiği davranış tutarsızlıkları, ezberci, baskıcı ve katı kurallı eğitimidir. Eğitim ortamlarında görülen bu tür aksaklıkların büyükleri ne derece zor durumlara düşürdüğü de mizahî öğelerle ifade edilmiştir.

4.2. Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlardan yola çıkılarak çocuk edebiyatı yazarları, öğretmenler, veliler ve bu alana yönelik çalışan araştırmacılar için geliştirilen öneriler şunlardır:

1. Aziz Nesin sanat hayatı boyunca çok geniş bir yelpazede yazmaya çalışmıştır. Edebiyatın hemen her dalında eser ortaya koyan yazarın Nesin Vakfı'nda çok büyük bir arşivi ve henüz basılmamış yazıları da mevcuttur. Bundan sonraki çalışmalarda yazarın baskıya hazırlanan yazılarında, arşivinde ve oyunlarında yer alan çocuk ve eğitim unsurlarının tespit edilmesi, yazarın eğitim ve çocuk konusundaki düşüncelerinin diğer yapıtlarına nasıl

yansıdığıının belirlenmesinde yararlı olacaktır. Bu yolla türler arasında, yazarın eğitim ve çocuk kavramlarına bakışında bir tutarlılık olup olmadığı karşılaştırılabilir.

2. Nesin Vakfı'nı, vakfin amaçlarını, eğitim felsefesini, çalışmalarını ve projelerini içine alan kapsamlı bir çalışma bu çalışmanın tamamlayıcısı niteliği taşıyabilir.

3. Çalışma sonuçları, Aziz Nesin'in irdelenen eserlerinde, çocuk ve eğitim temasını çağdaş eğitim anlayışıyla ele aldığını ortaya koymaktadır. Eğitsel temalı ve çocukların kişilik gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikteki bu eserler, gelişim özellikleri dikkate alınarak, her yaş grubu çocuklar için önerilebilir.

KAYNAKÇA

MEB (1995): **Örnekleriyle Türkçe Sözlük**. Ankara: MEB Yayınları.

Nesin, Aziz (1991): **Anıtı Dikilen Sinek**. İstanbul: Adam Yayınları, 6. Basım.

----- (1993): **Biz Adam Olmayız**. İstanbul: Adam Yayınları, 11. Basım.

----- (1993): **Borçlu Olduklarımız**. İstanbul: Adam Yayınları, 9. Basım.

----- (1994): **Bu Yurdu Bize Verenler**. İstanbul: Adam Yayınları, 9. Basım.

----- (1994): **Gıdıgıdı**. İstanbul: Adam Yayınları, 9. Basım.

----- (1994): **Kalpazanlık Bile Yapılamıyor**. İstanbul: Adam Yayınları, 6. Basım.

----- (1994): **Hangi Parti Kazanacak**. İstanbul: Adam Yayınları, 12. Basım.

----- (1995): **Hayvan Deyip de Geçme**. İstanbul: Adam Yayınları, 9. Basım.

----- (1995): **Kazan Töreni**. İstanbul: Adam Yayınları, 13. Basım.

----- (1995): **Havadan Sudan**. İstanbul: Adam Yayınları, 10. Basım.

----- (1995): **Vatan Sağolsun**. İstanbul: Adam Yayınları, 14. Basım.

----- (1995): **Deliler Boşandı**. İstanbul: Adam Yayınları, 16. Basım.

----- (1995): **(Yeşil renkli) Namus Gazı**. İstanbul: Adam Yayınları, 14. Basım.

----- (1998): **Korkudan Korkmak**. İstanbul: Adam Yayınları.

----- (2005): **Ben de Çocuktum**. İstanbul: Nesin Yayınevi.

TDK (2008): <http://www.tdk.gov.tr>

Yörükoğlu, Atalay (2004): **Çocuk Ruh Sağlığı**. İstanbul: Özgür Yayınları.